

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตน เพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนของประชาชน อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ซึ่งบทนี้จะได้กล่าวรายละเอียดตามลำดับเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากรและตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครว้เรือนทั้งหมดในเขตอำเภอคำตากล้า ซึ่งจากข้อมูลกลางปี พ.ศ. 2538 พบว่า มีจำนวนทั้งหมด 3,015 หลังคาเรือน (สาธารณสุขอำเภอคำตากล้า, 2539)

ตัวอย่าง ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นครว้เรือนจำนวนทั้งสิ้น 230 ครว้เรือน ในอำเภอคำตากล้า ซึ่งขนาดตัวอย่างได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Osram (1960 อ้างถึงใน วิลาวรรณ พันธุ์พฤษภูมิ, 2523) (ซึ่งรายละเอียดการคำนวณดูได้จากภาคผนวก ข.)

3.2 วิธีการได้มาซึ่งตัวอย่าง

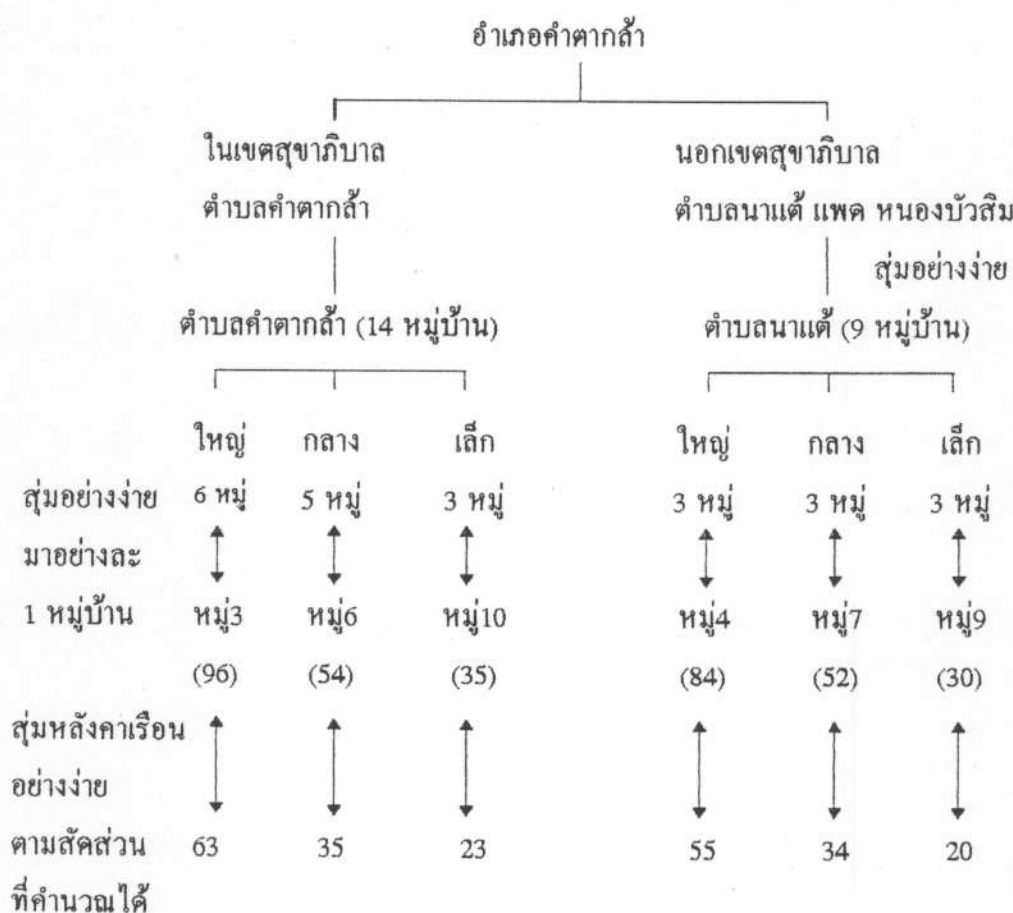
ทำการเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกตำบล เริ่มแรกแบ่งอำเภอคำตากล้าออกเป็น 2 เขต ได้แก่ เขตสุขาภิบาล มีเพียง 1 ตำบล และนอกเขตสุขาภิบาล มี 3 ตำบล แล้วทำการสุ่มอย่างง่ายมาเขตละ 1 ตำบล

ขั้นที่ 2 การเลือกหมู่บ้าน ในตำบลที่เลือกมา แต่ละตำบลแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม ตามขนาดของหมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ทำการเลือกหมู่บ้านจากแต่ละตำบลของแต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 หมู่บ้าน รวมเป็น 6 หมู่บ้าน

ขั้นที่ 3 การเลือกครว้เรือน เมื่อสุ่มได้หมู่บ้านแล้ว ได้ทำการรวบรวมบัญชีครว้เรือนทั้งหมดของแต่ละหมู่บ้าน แล้วทำการสุ่มครว้เรือน ตามสัดส่วนขนาดของหมู่บ้าน (รายละเอียดการคำนวณดูในภาคผนวก ข.) ซึ่งสุ่มมาทั้งสิ้น จำนวน 230 ครว้เรือน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้

สัมภาษณ์ตัวแทนของครัวเรือนๆ ละ 1 คน เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลตามรายละเอียดที่ได้กล่าวในเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นตัวแทนของครัวเรือน ซึ่งเป็นแม่บ้านที่มีหน้าที่ในการประกอบอาหารในแต่ละครัวเรือน เนื่องจากข้อมูลการศึกษานำร่อง (pilot study) ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่ในแต่ละครัวเรือน ผู้หญิงจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ประกอบอาหาร เตรียมและจัดหาอาหารรวมทั้งมีหน้าที่ในการจัดซื้ออาหารและเครื่องปรุงรสต่างๆ เป็นต้นว่า เกลือเสริมไอโอดีน น้ำปลา ซึ่งสมาชิกในครอบครัวได้ให้อำนาจในการตัดสินใจในการจัดหาอาหารแก่ทุกคนในครอบครัวอย่างเต็มที่

แผนภูมิที่ 3 ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิด (คูในภาคผนวก ค.) โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์และครอบครัว ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะครอบครัว และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลด้านปัจจัยนำ ประกอบด้วย

- **ความรู้** มีคำถามทั้งหมด 8 ข้อ โดยมีคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องสารไอโอดีน จำนวน 3 ข้อ สาเหตุของการเกิดโรคขาดสารไอโอดีน จำนวน 1 ข้อ อาการของโรคขาดสารไอโอดีน จำนวน 2 ข้อ และการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน จำนวน 2 ข้อ โดยกำหนดคำตอบโดยให้อ่านให้ ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง เมื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามแล้ว ถ้าตรงกับคำตอบข้อใด จึงได้เขียนเครื่องหมาย ถูก (✓) ตรงหน้าคำตอบนั้นๆ ถ้าคำตอบไม่ตรงกับข้อใดเลย จะเขียนคำตอบเพิ่มเติมลงในข้ออื่นๆ

- **ความเชื่อ** มีคำถามทั้งหมด 3 ข้อ โดยมีคำถามเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสาเหตุของโรค จำนวน 1 ข้อ อาการของโรค จำนวน 1 ข้อ และการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน จำนวน 1 ข้อ ซึ่งการกำหนดคำตอบและการลงบันทึกจะปฏิบัติเช่นเดียวกับเรื่องความรู้

- **ทัศนคติ** มีคำถามเกี่ยวกับทัศนคติในการป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนทั้งสิ้น 8 ข้อ โดยมีคำตอบที่เป็นการวัด 3 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม ประกอบด้วย

- **ปัจจัยเอื้อ** มีคำถามทั้งหมด 5 ข้อ โดยมีคำถามเกี่ยวกับ การได้รับสนับสนุนน้ำไอโอดีนเข้มข้น จำนวน 1 ข้อ การได้รับสนับสนุนเกลือไอโอดีน และการซื้อเกลือเสริมไอโอดีน จำนวน 3 ข้อ และการมีเกลือเสริมไอโอดีนจำหน่ายเพียงพอในหมู่บ้าน มีจำนวน 1 ข้อ

- **ปัจจัยเสริม** มีคำถามทั้งหมด 4 ข้อ โดยมีคำถามเกี่ยวกับการได้รับสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว จำนวน 1 ข้อ การได้รับการสนับสนุนจากอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 1 ข้อ การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคขาดสารไอโอดีน จำนวน 2 ข้อ

การสัมภาษณ์และการบันทึกคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์จะปฏิบัติเหมือนในส่วนที่ 2

ส่วนที่ 4 แบบสัมภาษณ์การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน และปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ มีคำถามทั้งหมด 16 ข้อ โดยแบ่งเป็นคำถามการรับประทานอาหารทะเล จำนวน 4 ข้อ การผสมน้ำไอโอดีนเข้มข้นและการคั้นน้ำเสริมไอโอดีน จำนวน 4 ข้อ การใช้เกลือและน้ำปลาเสริมไอโอดีนปรุงอาหาร จำนวน 4 ข้อ การตรวจหาคอพอก จำนวน 2 ข้อ ซึ่งการสัมภาษณ์และการบันทึกคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์จะปฏิบัติเหมือนส่วนที่ 2

3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

• การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยนำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน ของการใช้ภาษา จำนวน 7 ท่าน ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข	จำนวน 1 ท่าน
ผู้เชี่ยวชาญด้านเวชกรรมป้องกัน	จำนวน 1 ท่าน
หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	จำนวน 1 ท่าน
อาจารย์ด้านโภชนาการ	จำนวน 2 ท่าน
อาจารย์ด้านสังคมศาสตร์การแพทย์	จำนวน 1 ท่าน
และแพทย์สาขาอายุรศาสตร์ชุมชน	จำนวน 1 ท่าน

แล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนของเนื้อหา และมีความเหมาะสมของภาษาตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

• การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับประชาชนในเขตตำบลหนองบัวสิม อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ความเที่ยงของเครื่องมือ โดยใช้สูตรของ คูเคอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) ในส่วนที่ 2, 3 และ 4 (ภาคผนวก ก.) และหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ เท่ากับ 0.75 ซึ่งจากค่าความเที่ยงที่ได้แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อถือได้ร้อยละ 75 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ

ปัจจัย	ค่าความเที่ยง
1. ปัจจัยนำ	
ความรู้	0.75
ความเชื่อ	0.77
ทัศนคติ	0.74
2. ปัจจัยเอื้อ	0.76
3. ปัจจัยเสริม	0.75

หมายเหตุ ค่าความเที่ยงรวมได้เท่ากับ 0.75

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในระหว่างวันที่ 1-31 มกราคม 2540 โดยดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตผู้อำนวยการโรงพยาบาลและสาธารณสุขอำเภอคำตากกล้า โดยทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ศึกษาสภาพพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูล โดยติดต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยประจำตำบล เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
3. สำรวจจำนวนหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง นัดหมายตัวแทนในแต่ละหลังคาเรือน เพื่อนัดวันที่จะสัมภาษณ์
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์ในแต่ละหลังคาเรือน เพื่อความสมบูรณ์ ถูกต้องของข้อมูล ตามวันเวลาที่กำหนด โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 10-20 นาทีต่อคน
5. ในกรณีที่ไม่มีพบกลุ่มตัวอย่างที่นัดหมาย จะนัดวันเวลาใหม่และตามสัมภาษณ์ในวันถัดไป
6. หลังการสัมภาษณ์ในแต่ละวัน ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ ถ้าข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ไม่สมบูรณ์ถูกต้อง ก็จะมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในวันรุ่งขึ้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เบื้องต้น (Preliminary analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ และนำเสนอเป็นตาราง
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)
3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายถึงการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) (ตามสูตรและข้อตกลงเบื้องต้น ภาคผนวก ข.)